

Výška je ukazatel blahobytu

Rozhovor s doc. *Mgr. Vladimírem Sládkem, Ph.D.*, zástupcem vedoucího katedry antropologie a genetiky člověka Přírodovědecké fakulty UK v Praze

› Opravdu jsme teď nejvyšší, co jsme kdy byli?

Ano, ale je to trochu složitější. Asi tak před sto lety jsme se dostali přibližně na výšku postavy, kterou jsme ztratili v okamžiku, kdy jsme dost radikálně měnili způsob obživy na konci svrchního paleolitu. Tehdy jsme začínali plně využívat zemědělství a díky tomu jsme se stali usedlími. To byl dost dramatický zásah do životních podmínek lidí, na což reagovala řada našich morfologických znaků, jako například i snížení výšky postavy.

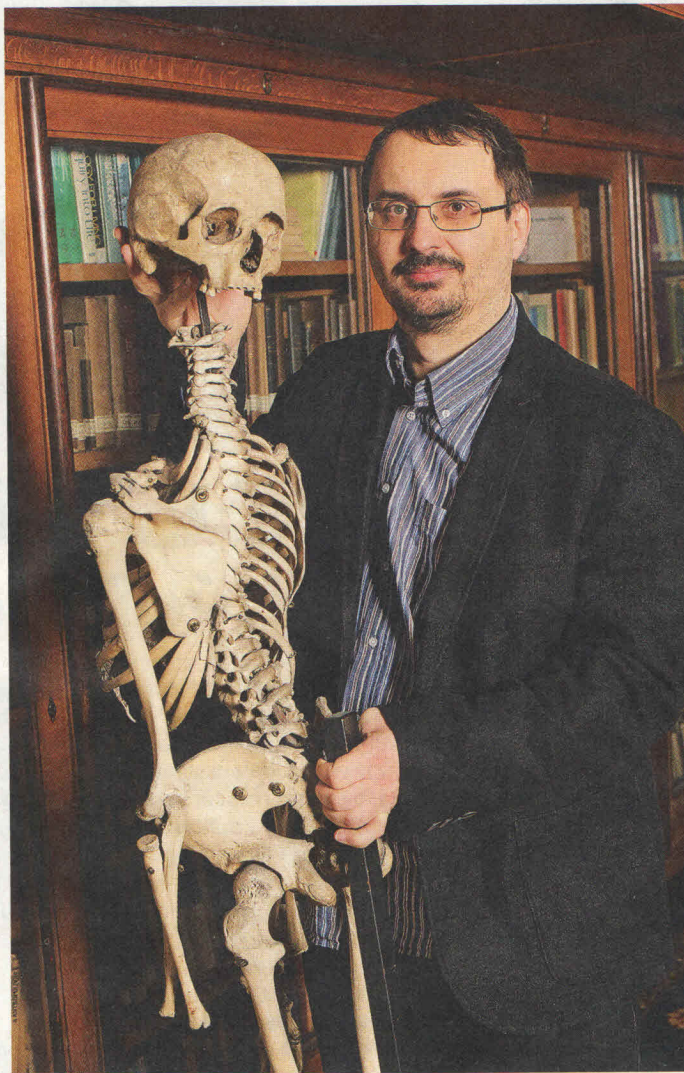
› A deficit jsme začali dohánět až před sto lety?

Možná ani ne před celými sto lety. Ještě v roce 1880 jsme měli výšku podobnou předešlým obdobím raného a vrcholného středověku, což se začalo výrazně měnit v polovině minulého století. Jde opravdu o velmi krátkou dobu, během níž jsme tak vyrostli. Co je ale zajímavé – zdá se, že v posledním desetiletí se tento nárůst zastavil... Na konci minulého století jsme se zřejmě dostali na určitý limit, kdy už pravděpodobně výška stoupat nebude, a je možné, že naopak bude stagnovat nebo dokonce i klesat.

› Co všechno se podílí na změně výšky?

Faktorů je hodně. Kromě genetiky také lepší zdravotní péče. Strava. Hygiena. Růstové chrupavky, formující délku dlouhých kostí a tím i výšku postavy, jsou totiž velmi aktivní zóna, hodně citlivá na to, co k ní zvnějšku přichází. Přicházejí-li dobré podmínky a stimuly, tak se chrupavčitá zóna rychle prodlužuje a také se rychle transformuje nová kostní tkáň. S dobrými podmínkami proto rychleji roste.

› V souvislosti s výškou se dnes mluví takřka o samých výhodách. Američané například spočítali, že každých pět centimetrů navrh

znamená o pět procent vyšší plat...

To, že výška postavy má souvislost s výškou platu, je věc, kterou řeší obory napříč antropologií. Loni jsme na přednášce rozebírali právě ekonomický aspekt výšky postavy a ukazovali, jak je výška propojená s výší platu. Ale zároveň jsme ukazovali, že je zde spousta dalších aspektů, které s výškou postavy souvisejí – není náhoda, že ženy nosí vysoké podpatky. Není náhoda, že si dnes lidé chtějí prodlužovat výšku postavy medicínálně – dobrovolně si nechají řezat a prodlužovat kosti, a to se značně negativními důsledky...

› Je za tím něco víc než touha vypadat dobře?

Například kombinace podpatků a krátké sukně není náhoda, ale zásadní signál reprodukční zdatnosti související s výškou respektive délkou dolních končetin, nicméně mnohem složitější, než my si myslíme. Máme za to, že jde o jednoduchou sexuální atraktivitu, ale není tomu tak. My totiž ve výšce postavy vnímáme ještě proporce, např. délku dolní končetiny k trupu. Čím delší končetiny jedinec má vzhledem k trupu, tím měl pravděpodobně lepší postnatální růst, a čím lépe rostl, tím má větší pravděpodobnost kvalitnějšího repro-

dukčního období. Dlouhé nohy znamenají i dobrou reprodukční schopnost.

› Takže nejlepším ukazatelem „blahobytu“ je dolní končetina?

A tím úplně nejlepším je bérec. Kostí bércе rostou relativně pozdě v poměru k ostatním částem trupu a dolní končetiny, a proto jsou tak citlivé na podmínky během vývoje. Na proporcích bércе a stehna lze skvěle poznat, v jakém prostředí jedinec žil. Změříme, jak má dlouhý bérec v poměru ke zbytku postavy, a zjistíme podmínky, které ho obklopovaly. Jinak výška postavy je díky své závislosti na vnějším prostředí dobrým ekonomickým ukazatelem. Velmi dobře může korelovat například s HDP. Kdybychom nebyli schopni odhadnout HDP a chtěli dělat špiony, bylo by dobré poslat antropology do příslušné země, aby tam poměřili děti, které se rodí, a z toho bychom mohli odhadnout socio-ekonomický status, ke kterému patří například i vzdělání.

› Matky s vyšším vzděláním mívají vyšší děti?

Ano, to by tak mělo být. Kdybychom vzali skupinu vysokoškolaček a žen se základním vzděláním, tak v průměru budou mít vysokoškolačky jasně vyšší děti. Jedná se ale o průměrnou postavu, protože musíme přičíst i faktor dědičnosti a výchozí predispozice výšky rodičů.

› Proč tomu tak je?

Lepší vzdělání, lepší přístup ke zdrojům, lepší strava, dětem se více věnují...

› Kdy je člověk v životě nejvyšší?

Individuální výška dosáhne maxima mezi 20. a 30. rokem, pak je chvíli stabilní a poté se začne snižovat. Já jsem vždy fascinován tím, jak tady bádáme, vytváříme grafy, a přitom už stará lidová moudrost říká, že rosteme do hrobu. Je to pravda. I ten největší člověk se ke stáří zmenšuje, protože „roste do hrobu“.